

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Onderzoeksevaluatie van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren

Inleiding

Dit rapport bevat de evaluatie van de activiteiten en prestaties van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) in de periode 2010-2016. De evaluatiecommissie van NQA die de evaluatie heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van de HAN en in overleg met het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren. NQA heeft de leden van de commissie gecontroleerd op hun onafhankelijkheid en deskundigheid. De evaluatiecommissie bestond uit:

De heer prof. dr. J.M. Pieters (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw dr. E. van den Berg (domeindeskundige)

Mevrouw drs. J. Noordijk (domeindeskundige)

Mevrouw drs. G.M. Klerks, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van de commissie. Zie bijlage 3 voor informatie over functies en expertise van elk van de commissieleden. Bij het opstellen van de rapportage heeft mevrouw ir. M. Dekker-Joziasse, auditor van NQA, de commissie ondersteund, dit in verband met uitval van mevrouw Klerks.

De HAN heeft NQA verzocht om de onderzoeksevaluatie van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren uit te voeren volgens het *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022* van de Vereniging Hogescholen (2015). Daarnaast heeft de HAN de commissie verzocht om de ambities en eisen van de HAN (vastgelegd in het *HANdboek Kwaliteitszorg Onderzoek 2016 – 2022*) in de evaluatie mee te wegen en zich uit te spreken over de meerwaarde van het kenniscentrum als geheel in relatie tot de maatschappelijke opdracht en over de profilering van het kenniscentrum buiten- en binnenshuis (waaronder ook de kennisdisseminatie).

Uitvoering van de evaluatie

Het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren heeft ter voorbereiding op het evaluatiebezoek een aantal documenten, waaronder een kritische reflectie en een selectie van onderzoeksproducten en publicaties, naar de lead-auditor van de commissie gestuurd (zie bijlage 2). De selectie van onderzoeksproducten en publicaties betrof producten en publicaties die de verschillende themavelden van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren vertegenwoordigen en tevens de breedte van het onderzoek van het kenniscentrum weergeven. De commissie heeft zich op basis van de verschillende documenten een eerste beeld gevormd van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren.

Voorafgaand aan het bezoek hebben de commissieleden tijdens een vergadering de eerste bevindingen met elkaar gewisseld en zijn de gesprekken tijdens de bezochtdag inhoudelijk voorbereid. Op 21 november 2016 heeft de commissie een bezoek aan het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren gebracht. Tijdens het bezoek zijn aanvullende documenten bestudeerd en gesprekken gevoerd met verschillende stakeholders die bij het kenniscentrum zijn betrokken (zie bijlage 1). Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie is de commissie tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Na de formele beoordeling heeft de commissie ter afsluiting van de dag nog een aanvullend verbeteringsgericht gesprek gevoerd met de leden van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren.

In januari 2017 heeft de commissie de conceptrapportage aan het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren toegestuurd. Het kenniscentrum heeft op het rapport gereageerd op 24 februari 2017. Na verwerking van deze reactie door de commissie, is op 14 maart 2017 het definitieve rapport vastgesteld.

Opbouw van het rapport

Het rapport is opgesteld conform de vijf standaarden van het *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022* en beschrijft de bevindingen, overwegingen, conclusies en aanbevelingen van de commissie.

In hoofdstuk 1 wordt een karakteristiek gegeven van de HAN en het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren. In hoofdstuk 2 worden de bevindingen en conclusies van de commissie ten aanzien van de vijf standaarden van het brancheprotocol beschreven. Hoofdstuk 3 bevat de oordelen van de commissie op de standaarden en het eindoordeel. Hoofdstuk 4 geeft een aantal aanbevelingen.

De visitatiecommissie verklaart dat de beoordeling van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, maart 2017

Commissievoorzitter

Dhr. prof. dr. J.M. Pieters

Lead-auditor

Mw. drs. G.M. Klerks

Inhoudsopgave

Inleiding		3
1. Karakteristiek		7
2. Standaarden		9
3. Eindoordeel		29
4. Aanbevelingen		31
Bijlagen		33
Bijlage 1	Bezoekprogramma	35
Bijlage 2	Bestudeerde documenten	37
Bijlage 3	Deskundigheden leden commissie en lead auditor	38
Bijlage 4	Onafhankelijkheidsverklaringen commissieleden	40

1. Karakteristiek

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) omvat vier faculteiten. Deze faculteiten bestaan uit instituten waarin clusters van verwante opleidingen zijn ondergebracht, samen met lectoraten en 'Centres of Expertise' van waaruit toegepast onderzoek wordt verricht. Verder maken ook de HAN-masterprogramma's en een afdeling contractactiviteiten deel uit van de faculteiten.

Het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren (KKvL) maakt financieel en organisatorisch deel uit van de Faculteit Educatie. Naast het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren omvat de Faculteit Educatie ook het onderwijsinstituut Pabo en het onderwijsinstituut Leraar en School. Het iXperium/Centre of Expertise (CoE) 'Leren met ICT' maakt organisatorisch deel uit van het Kenniscentrum.

De strategische onderzoeksagenda van de HAN richt zich op de thema's Health, Sustainable Energy & Environment (SEE) en Smart Region. Smart Region vormt daarbij een verbindende en versterkende schakel tussen de thema's Health en SEE. Het thema Smart Region richt zich op het realiseren van een innovatieve en ondernemende regio waar het niet alleen goed werken is maar ook wonen, leren en recreëren¹.

Het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren voert praktijkgericht onderzoek uit dat tot doel heeft bij te dragen aan de kwaliteit van leren in het brede werkveld van de Faculteit Educatie. Dit werkveld reikt van basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en lerarenopleidingen tot persoons-, team- en organisatieontwikkeling in (non-)profit omgevingen. Het kenniscentrum sluit zich met zijn innovatieve en ondernemende aanpak aan bij het HAN-brede thema Smart Region.

Het kenniscentrum bestaat als organisatorische eenheid sinds 2006. Momenteel richt het onderzoek van het kenniscentrum zich op de volgende drie themavelden, die elk bestaan uit één of meer lectoraten:

1. Kwaliteiten van leraren;
2. Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren;
3. Leren met ICT.

Het lectoraat Leren met ICT is leidinggevende kennispartner in het bovengenoemde iXperium/CoE, een duurzaam samenwerkingsverband van het lectoraat met de lerarenopleidingen van de HAN en het regionale onderwijswerkveld waarvoor de lerarenopleidingen leraren opleiden.

Het kenniscentrum kent naast een directeur bedrijfsvoering en programmamanager één leading lector. Er zijn vier lectoren aan het kenniscentrum verbonden, samen met drie associate lectoren, 22 onderzoekers (acht senior-onderzoekers, negen onderzoekers, twee junior-onderzoekers en drie docent-onderzoekers) en tien promovendi van wie drie ook als (senior)onderzoeker aan het kenniscentrum verbonden zijn. In totaal zijn negenendertig onderzoeksmedewerkers (25,8 fte) aan het kenniscentrum verbonden (1 oktober 2016). Voorts zijn er administratieve medewerkers verbonden aan het kenniscentrum

---

¹ Bron: *HAN Instellingsplan 2016-2020* 'In vertrouwen samenwerken aan leren en innoveren', p. 19.

Uit de vorige visitatie in 2010 is een aantal aanbevelingen voortgekomen, waaruit het kenniscentrum drie kernthema's heeft gekozen waarop het zich de afgelopen jaren heeft gericht.

Deze kernthema's zijn:

- de strategische verbinding tussen onderzoek, werkveld en opleidingen;
- verdere inbedding in de faculteit;
- versterking van het onderzoeksprofiel.

Daarnaast is sinds de midtermreview van 2013 de aandacht tevens uitgegaan naar de betrokkenheid bij het onderwijs, de impact op het kennisdomein en de kwaliteitszorg. Kleinere onderwerpen zijn in deze 'main stream' meegenomen.

2. Standaarden

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van de commissie ten aanzien van de vijf standaarden uit het *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022* (zie ook Inleiding).

Standaard 1

De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma met bijhorende doelen die zijn geoperationaliseerd in een aantal indicatoren.

Visie en missie

De snel veranderende samenleving speelt een centrale rol in de visie van het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren. Het document *Kenniscentrum Kwaliteit van Leren, Recht doen aan verschillen, Onderzoeksprogrammering 2013-2016* beschrijft dat voortdurende veranderingen in de maatschappij en ontwikkelingen in het beroep steeds nieuwe eisen stellen aan individuen en organisaties. Gevolg is dat leren niet meer beperkt is tot de (levens)fase vóór het betreden van de arbeidsmarkt. Mensen leren tegenwoordig hun gehele loopbaan lang. Gepersonaliseerd leren in een omgeving die door technologie wordt ondersteund, neemt daarbij steeds meer aan belang toe. Samenvattend kan gesteld worden dat heden ten dage het totale leerlandschap gevarieerd is in plaats, tijd en vorm. Gezien deze ontwikkelingen vindt het kenniscentrum het belangrijk om bij te dragen aan de kwaliteit van leren van vandaag en morgen, waarbij men veranderingen die zich in theorie en praktijk voordoen nadrukkelijk met een 'open mind' en 'out of the box' denkend en handelend tegemoet wil treden.

Tegen de geschetste achtergrond is de missie van het kenniscentrum als volgt geformuleerd: 'We willen merkbaar bijdragen aan de kwaliteit van leren in het werkveld en de bachelor- en masteropleidingen binnen het domein Educatie door samen met werkveld en opleidingen bruikbare kennis te ontwikkelen voor leerprocessen die uitgaan van verschillen tussen de lerenden²'.

De focus ligt hierbij op leren in de breedste zin: de inhoud, de pedagogisch-didactische uitwerking en de ontwikkeling van professionals en organisaties. Het werkveld van de Faculteit Educatie waarop het kenniscentrum zich richt is breed. Het behelst het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs, lerarenopleidingen, en persoons-, team- en organisatieontwikkeling in (non-)profit omgevingen. Het onderzoek kenmerkt zich door het praktijkgerichte en beleid gedreven karakter en is daardoor vooral maatwerk.

De *Onderzoeksprogrammering 2013-2016* beschrijft dat het recht doen aan verschillen tussen lerenden en die spelen op drie verschillende organisatieniveaus: microniveau (de leerprocessen), mesoniveau (management en organisatie) en macroniveau (het bestuurlijk niveau). Het is de

---

² Kritische Reflectie, p. 9.

ambitie van het kenniscentrum om in onderzoek leerprocessen (microniveau) te verbinden aan organisatie (mesoniveau) en bestuur & beleid (macroniveau).

De commissie stelt vast dat de missie van het kenniscentrum in algemene zin aansluit bij het HAN-brede onderzoeksthema Smart Region (zie Karakteristiek). Het kenniscentrum richt zich zowel op de kwaliteit van leren buiten de HAN (onderwijspraktijk in de regio) als binnen de HAN (bachelor- en masteropleidingen binnen de Faculteit Educatie), waarmee het kenniscentrum bijdraagt aan het onderdeel 'leren' van het thema Smart Region. Verder is de commissie van mening dat de missie, alhoewel breed is omschreven, op zich helder geformuleerd is en bijzonder relevant kan zijn tegen de achtergrond van de geschetste ontwikkelingen in de maatschappij, waarbij verschillen tussen lerenden een steeds belangrijker gegeven vormen.

Hoewel de missie al meer sturend is dan de vorige missie ten tijde van de visitatie in 2010, is de commissie van mening dat de missie nog tamelijk breed is geformuleerd en vooral kenmerken vertoont van een top-down invulling, gedreven door een algemene HAN-visie. KKvL geeft aan bezig te zijn met een beweging van onderop, waarbij de themavelden meer concreet invulling kunnen gaan geven aan de brede missie. Deze beweging is nog gaande en wordt door de commissie toegejuicht.

De onderzoeksprogrammering daarentegen kenmerkt zich door de aanwezigheid van onderzoek(sprojecten) en lectoren. Door de missie scherper en specifiekere te formuleren, rekening houdend met de reeds aanwezige en toekomstige aan te trekken expertise via lectoraten, kan deze meer sturend zijn voor het onderzoek. Dit zal ten goede komen aan de focus in het onderzoek (zie Onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma) en aan de samenwerking tussen de themavelden met als resultaat een versterking van de output van het kenniscentrum. De commissie geeft daarom in overweging de centrale vraagstukken en de bijbehorende thema's expliciet te benoemen in de missie. Dit kan bijdragen aan een grotere eenheid en samenhang in het onderzoek van de drie themavelden (zie ook Onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma) en daarmee een versterking betekenen van de opbrengst van het kenniscentrum.

De missie in de *Onderzoeksprogrammering 2013-2016* is vertaald naar het volgende concrete hoofddoel van het onderzoek van het kenniscentrum:

'Het regionale werkveld ondersteunen bij het behouden of vernieuwen van hun onderwijs- en professionaliseringsaanbod, en ontwikkelingen in het (regionale) werkveld helpen vertalen naar de curricula van de opleidingen van de Faculteit Educatie'.

De commissie is van mening dat dit doel duidelijker de ambities, zoals vastgelegd in het *HAN Instellingsplan 2016-2020*, weerspiegelt. Zo geeft het doel onder meer blijk van een nauwe verwevenheid van onderzoek en onderwijs en een hechte verbondenheid van het onderzoek met regionale partners. Ook de aansluiting van het doel bij de speerpunten van de Faculteit Educatie is evident. Zo draagt het bijvoorbeeld overtuigend bij aan het speerpunt 'Educatie als kennisnetwerk met de regio'.

Onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma

Het kenniscentrum heeft gevolg gegeven aan de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie om een meer gerichte focus in het onderzoek aan te brengen door uit de eerdere thema's de drie sterkste als themavelden voor het onderzoek te benoemen. Het onderzoek van het

kenniscentrum profileert zich thans op de thema's 'Kwaliteiten van Leraren', 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren' en 'Leren met ICT'.

Elk themaveld heeft zijn eigen missie, doelen en meerjarig onderzoeksprogramma. Het *Strategisch Communicatieplan 2016* maakt bovendien expliciet duidelijk aan welke vraagstukken uit het HAN Instellingsplan de drie themavelden bijdragen.

Organisatie Kenniscentrum Kwaliteit van Leren zoals weergegeven in de Kritische Reflectie:

Thema	Lectoraten	(associate) lectoren
Kwaliteiten van leraren	Lectoraat Ontwerpen van Innovatieve Leerarrangementen	Dr. Bregje de Vries, lector (tot 1 juni 2016, vacature)
	Associate Lectoraat Toetsen en Beoordelen	dr. Tamara van Schilt-Mol, associate lector
	Associate Lectoraat Kwaliteiten van Lerarenopleiders	dr. Gerda Geerdink, associate lector
Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren	Lectoraat Ontwikkelen van Competenties op de Werkplek	dr. Ruud Klarus, lector
	Lectoraat Beroepspedagogiek	prof. dr. Loek Nieuwenhuis, lector
Leren met ICT	Lectoraat Leren met ICT	dr. Marijke Kral, lector dr. Anne-Marieke van Loon, associate lector

Themaveld 'Kwaliteiten van Leraren'

Dit themaveld bestaat uit drie lectoraten:

- Ontwerpen van Innovatieve leertrajecten
- Toetsen & Beoordelen
- Kwaliteiten van Lerarenopleiders.

Het themaveld beoogt een bijdrage te leveren aan het (her)ontwerpen van bestaande en nieuwe beroepsbeelden voor leraren en lerarenopleiders, en aan het opleiden en professionaliseren van kwalitatief goede leraren(opleiders)³. Het themaveld geeft invulling aan deze ambities via vier programmalijnen met verschillende subthema's:

1. De pedagogische taak van het onderwijs
2. Toetsen en beoordelen
3. Kwaliteiten van lerarenopleiders
4. De onderzoekende leraar

Momenteel is er een vacature voor een vijfde programmalijn, 'Ontwerpen van innovatieve onderwijsarrangementen'.

Themaveld 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren'

Dit themaveld bestaat uit twee lectoraten:

- Beroepspedagogiek
- Ontwikkelen van Competenties op de Werkplek

Het themaveld richt zich met zijn onderzoek op twee aspecten van het beroepsonderwijs. Het eerste betreft de constatering dat beroepsonderwijs (naast voorbereiding op beroepsarbeid, opleiden van beginnende beroepsbeoefenaren en leven lang leren voor en in die sectoren) ook

³ Kritische reflectie, p. 13

verantwoordelijk is voor persoonlijke ontwikkeling van jongeren en werknemers. Deze persoonlijke ontwikkeling heeft zowel een individuele als een maatschappelijke dimensie. Het tweede aspect betreft de individuele transitie die mensen maken in hun onderwijs en beroepsloopbanen⁴. Aan het onderzoek wordt invulling gegeven via vier programmalijnen met verschillende subthema's:

1. Werkplekleren
2. De goede leraar beroepsonderwijs
3. Individuele leerloopbanen in onderwijs en beroep
4. Behoud van 'vakmanschap'

Daarnaast is met de opleiding Opleidingskunde een apart onderzoeksprogramma geformuleerd gericht op het HRD-domein, dat bestaat uit de volgende programmalijnen:

1. Verantwoordelijkheid voor leren en ontwikkeling
2. De positie en rollen van HRD
3. Vormgeven aan leren en ontwikkelen
4. Effectiviteit van HRD

Themaveld 'Leren met ICT'

Dit themaveld bestaat uit het lectoraat 'Leren met ICT', dat de leidende kennispartner is in het iXperium/CoE Leren met ICT. De visie van het themaveld/lectorat en iXperium/CoE is dat het leren van morgen een leven lang gepersonaliseerd leren is in een door technologie ondersteunde sociale leeromgeving. Het themaveld/lectorat beoogt hieraan een bijdrage te leveren aan de hand van drie programmalijnen met bijbehorende onderzoeksvragen:

1. Leren met ICT als middel voor gepersonaliseerd leren
2. De organisatie van gepersonaliseerd leren op micro-, meso- en macroniveau
3. Leren met ICT als doel: ICT-geletterde leerders en werkers opleiden

De commissie stelt vast dat de themavelden in algemene zin zijn afgeleid van de missie. De commissie stelt tegelijkertijd vast dat er, ondanks de invoering van de drie themavelden, nog een grote diversiteit is aan thematieken en vooral programmalijnen waarop het onderzoek van het kenniscentrum zich richt. De commissie meent dat een scherpere focus in het onderzoek mogelijk is, zoals hiervoor ook al is betoogd. Binnen het kenniscentrum, zo constateert de commissie, zijn er verschillen tussen de themavelden in de scherpheid van de focus van het onderzoek. Het themaveld 'Leren met ICT' valt op dit punt positief op. Het themaveld 'Kwaliteiten van leraren' vertoont programmalijnen die inhoudelijk meer uiteenlopen en daardoor minder samenhang kent. Meer eenheid in thematieken binnen dit themaveld zou kunnen bijdragen aan meer focus in het onderzoek en door de daardoor ontstane samenhang en mogelijkheden voor samenwerking een grotere opbrengst kennen. Het themaveld 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren' draagt, met het onderzoeksprogramma gericht op HRD en de koppeling aan de bachelor Opleidingskunde, volgens de commissie in het licht van de missie van het kenniscentrum het risico in zich erg breed te worden. In het gesprek met de commissie gaven lectoren en onderzoekers aan dat zij in discussie zijn met de faculteit over de keuze van centrale thema's passend bij het zwaartepunt Smart Region, de koppeling aan het wetenschapsgebied van het kenniscentrum en het versterken van de verbindingen tussen de themavelden.

---

⁴ Ontwikkelprogramma 2014-2017 Expertisegroep Beroepsonderwijs, p.1.

Een overkoepelend meerjarig onderzoeksprogramma met bijbehorende doelen voor het kenniscentrum *als geheel* zou volgens de commissie kunnen bijdragen aan een scherpere focus en nog meer samenhang en samenwerking in het onderzoek. Dit zou de opbouw van een eenduidige, gemeenschappelijke 'body of knowledge' ten goede kunnen komen. Daarmee zou ook het onderzoeksprofiel van het kenniscentrum *als geheel* sterker kunnen worden, waardoor het kenniscentrum zich naar buiten toe nog krachtiger kan manifesteren en daardoor zowel een sterkere wetenschappelijke als praktijkgerichte opbrengst kan opleveren. Momenteel is het onderzoeksprofiel door de relatief brede focus van het onderzoek mede veroorzaakt door het grote aantal programmalijnen volgens de commissie nog diffuus. De commissie stelt wel vast dat de onderzoeksprogramma's van de drie themavelden doelen bevatten. Echter deze doelen zijn in de onderzoeksprogramma's en programmalijnen zeer ruim gedefinieerd en niet uitgewerkt naar concrete, meetbare indicatoren, bijvoorbeeld concrete kengetallen voor de meting van onder meer efficiëntie, effectmetingen, tevredenheidsmeting, participatie van stakeholders en termijnen voor het behalen van de doelstellingen (zie verder Standaard 5). Een beperking van het aantal programmalijnen kan een eerste stap betekenen leidend tot een grotere samenhang in het onderzoek op de drie themavelden.

Relevantie, uitdagendheid en ambitie

Uit de gesprekken met de stakeholders uit het onderwijs (intern en extern) en het werkveld tijdens het bezoek is het de commissie gebleken dat de onderzoeksprofielen en –programma's van de drie themavelden voor het onderwijs en (de professionalisering van) het werkveld zeer relevant zijn. Het draagvlak voor het onderzoeksprofiel is zeker aanwezig onder stakeholders. De stakeholders gaven hiervan verschillende voorbeelden. Ook de vele samenwerkingsverbanden geven hiervan volgens de commissie blijk. De relevantie zit hem niet alleen in de opbrengsten van het onderzoek (zie Standaard 4), maar ook in het met elkaar in verbinding brengen van de verschillende stakeholders (zie ook Standaard 2).

Voor de themavelden 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren' en 'Leren met ICT' gaven de verschillende groepen stakeholders aan dat zij mede de onderzoeksprogrammering bepalen in een regiegroep. De commissie waardeert dit positief, mede omdat zo de relevantie van de onderzoeksprogrammering goed wordt geborgd en ook de praktijkgerichtheid van het onderzoek wordt waargemaakt. Voor de themavelden 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren' en 'Leren met ICT' vindt de commissie de onderzoeksprofielen en –programma's ook uitdagend en ambitieus. Bovendien is deze praktijk geheel in lijn met de insteek van de HAN dat onderzoek moet plaatsvinden met en voor het onderwijs en het werkveld (werken in de driehoek onderwijs-onderzoek-werkveld).

Voor het themaveld 'Kwaliteiten van Leraren' heeft de commissie de indruk dat de onderzoeksprogrammering relatief meer aanbodgestuurd is. De commissie raadt het themaveld 'Kwaliteiten van Leraren' aan om na het werk van de afgelopen jaren nu meer in te zetten op verdieping en vergroting van de relevantie door verder samenwerking en afstemming met de verschillende stakeholders.

Voor het leveren van een bijdrage aan het kennisdomein zijn de onderzoeksprofielen en –programma's van de drie themavelden minder uitdagend en ambitieus en heeft de opbrengst minder directe relevantie voor het kennisdomein. Dit kan worden beschouwd conform het HAN-brede beleid, waarin de focus meer ligt op de toepassingsgerichte aandachtsgebieden beroepspraktijk en onderwijs.

Conclusie

De commissie concludeert dat het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren sinds de vorige visitatie haar missie en visie verder heeft ontwikkeld en aangescherpt. Dit is vooral per themaveld uitgewerkt in een onderzoeksprofiel en een onderzoeksprogramma. De uitwerking voor wat betreft het gehele kenniscentrum is in de ogen van de commissie nog steeds breed en levert een diffuus beeld op, waarbij de focus reikt van 'het leren' (inhoud) en 'het hoe van het leren' (pedagogisch-didactisch) tot de ontwikkeling van professionals en organisaties. De afzonderlijke ontwikkeling van de themavelden 'Beroepsonderwijs en Leven Lang Leren' en 'Leren met ICT' daarentegen verloopt voorspoedig en de uitwerking van de onderzoeksprogramma's toont duidelijk de ambitie voor een grotere bijdrage aan het kennisdomein en een sterkere relevantie voor het werkveld. Waarbij de programmalijn van het themaveld Leren met ICT duidelijk meer focus vertoont. Volgens de commissie kan het kenniscentrum in zijn gemeenschappelijkheid meer focus aanbrengen met een gezamenlijk profiel en onderzoeksprogramma waarin de onderlinge relaties en de relatie met het HAN-zwaartepunt Smart Region beter tot zijn recht kunnen komen. Dit kan doorwerken in meer verdieping in de onderzoeksprogramma's, vooral voor het themaveld Kwaliteiten van Leraren.

De commissie ziet zich bij de beoordeling van standaard 1 voor het dilemma gesteld dat aan de ene kant de ontwikkeling van een gemeenschappelijk profiel en programma voor het gehele kenniscentrum beperkt is gebleven tot een algemene omschrijving ontleend aan de HAN-visie. Terwijl aan de andere kant de themavelden afzonderlijk een groei hebben doorgemaakt, zij het van wisselende snelheid.

De commissie voorziet dat meer focus voor het kenniscentrum als geheel de reeds aanwezige relevantie van het onderzoeksprogramma voor het kenniscentrum en het draagvlak onder de stakeholders verder kan versterken en daarmee de effectiviteit van de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek kan verhogen. Het kenniscentrum geeft in de kritische reflectie aan dat dit de aandacht heeft en zich nog verder moet ontwikkelen. De commissie beveelt het kenniscentrum en de faculteit Educatie van harte aan hier in de komende jaren ruime aandacht aan te besteden en duidelijke keuzen ter zake te maken.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen voor standaard 1 tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2

De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk.

Organisatie

Het Kenniscentrum Kwaliteit van Leren maakt financieel en organisatorisch deel uit van de Faculteit Educatie. Het kenniscentrum is één van de drie bedrijfsonderdelen van de faculteit. De lectoren, directeur bedrijfsvoering en programmamanager leggen in de resultaat- en beoordelingsgesprekken verantwoording af aan de faculteitsdirecteur. De lectoren worden aangesteld na akkoord door het College van Bestuur van de HAN. Het aantal lectoren is in voorgaande jaren, met de komst van de drie centrale themavelden, teruggebracht van acht naar vier lectoren.

Sinds 2008 worden medewerkers voornamelijk aangetrokken op grond van hun onderzoeksexpertise. Per oktober 2016 werken 22 onderzoekers binnen het kenniscentrum, waarvan drie docent-onderzoekers. Er zijn tien promovendi verbonden aan het kenniscentrum. Van de promovendi hebben drie personen ook een aanstelling als onderzoeker, zijn er vijf werkzaam als docent bij de faculteit en twee werken voor het Service Bedrijf van de HAN. Onderzoekers voeren hun resultaat- en beoordelingsgesprekken met de lector en directeur bedrijfsvoering. Onderzoekers hebben een thuisbasis bij een van de themavelden, maar kunnen ook over themavelden heen werken. Promovendi voeren hun voortgangs- en functioneringsgesprekken met de begeleidende lector en de betreffende instituutsdirecteur. Om onderlinge samenhang te bevorderen zijn er diverse overleggen op verschillende niveaus: plenair overleg alle medewerkers, directieoverleg, lectorenoverleg, thema-overleg, promovendi-overleg, informele overleggen (lunch Pensant bijeenkomsten binnen het kenniscentrum en Broodje Kennis binnen de faculteit) en incidenteel reviewoverleg.

Het onderwijs en het onderzoek zijn duidelijk als gelijkwaardige partners dichtbij elkaar georganiseerd binnen de faculteit. Dit is, volgens de commissie, een belangrijke randvoorwaarde voor een effectieve connectie tussen onderzoek en onderwijs. Daarbij is het van belang dat er niet alleen een organisatorisch verband is tussen het onderwijs en het onderzoek. Functionele relaties zijn mogelijk van groter belang. Deze functionele relaties, op de inhoud van het onderwijs en onderzoek gebaseerd, kunnen voor een effectieve kennistransfer zorgen. Desondanks is de commissie van mening dat de verbinding met het onderwijs verder kan worden versterkt met meer docentonderzoekers die de functie van linking-pin kunnen gaan vormen tussen de opleidingen en het kenniscentrum. Aangezien zowel de opleidingen als het kenniscentrum het functiebeleid van de HAN volgen, liggen daar mogelijkheden. Waarbij aandacht nodig is voor het verschil in dynamiek tussen onderwijs en onderzoek, in een kenniscentrum dat voor een groot deel externe opdrachten uitvoert. Docenten die ver van te voren zijn ingedeeld voor het onderwijs zijn moeilijk flexibel inzetbaar voor spontane onderzoeksvragen uit het werkveld. De commissie adviseert het kenniscentrum mogelijkheden te onderzoeken om de rol van docentonderzoekers te vergroten en hen meer continuïteit in het onderzoek te bieden.

De overlegstructuren zijn op alle niveaus adequaat ingericht en borgen de interne en externe afstemming. Externe stakeholders worden via stuurgroepen, regiegroepen en de Raad van Advies iXperium/CoE leren met ICT betrokken. Het kenniscentrum is voornemens een overkoepelende Raad van Advies in te stellen. De commissie adviseert via het lectorenoverleg meer focus aan te brengen vanuit de onderlinge afstemming over inhoud van de onderzoeksprogramma's en de onderlinge verbindingen. Naar de mening van de commissie kan de leading lector een belangrijke rol in de afstemming vervullen. De commissie is voorts van mening dat dit de cultuur van samen werken en samen overleggen verder kan versterken. Dit past tevens in het voornemen van het kenniscentrum om te komen tot een gezamenlijk meerjarenprogramma en meer samenwerking tussen de onderzoekers van de themavelden.

Mensen en middelen

In de voorgaande jaren is het aantal lectoren verminderd en is de groep onderzoekers en medewerkers (programmamanager, projectleiders en ondersteuners) gegroeid. Het kenniscentrum werkt toe naar een meer piramidale structuur met minder lectoren en meer onderzoekers binnen de themavelden. Het is de commissie gebleken dat het niet gemakkelijk is om vacatures te vervullen op seniorniveau, mede doordat men werkt met tijdelijke contracten. De commissie adviseert het kenniscentrum na te gaan welke mogelijkheden er zijn, binnen het vigerende HAN-beleid, om te komen tot een groter aantal vaste contracten. Dit past naar de mening van de commissie binnen het streven van het kenniscentrum om zich in deze verder te ontwikkelen ter versterking van de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek.

De commissie vindt het positief dat bij sollicitatieprocedures ook vertegenwoordigers uit het werkveld zitting hebben. Dit geeft de sterke onderlinge band aan en het feit dat het kenniscentrum de externe stakeholders een belangrijk partner positie geven.

Het kenniscentrum is tussen 2012 en 2015 niet gegroeid qua omvang van personeel (44 personen), maar vertoont wel een lichte groei in aanstellingsomvang (van 22,7 fte naar 26,2 fte). Het aantal lectoren is teruggebracht, waar het aantal associate lectoren (drie personen, 2,0 fte) en onderzoekers/docenten stabiel is gebleven (24 personen 14,3 fte). Er is vrij weinig inzet van docentonderzoekers (3 personen, 0,83 fte). Alle onderzoeksmedewerkers zijn mastergeschoold. Het aantal promovendi is gegroeid van acht naar tien personen (4,10 fte). Het aantal studenten dat bij het kenniscentrum is betrokken is gegroeid van 39 naar 64 studenten. Het percentage gepromoveerden onder het onderzoekend personeel is gelijk gebleven, circa 29%.

De commissie is van mening dat er kwantitatief voldoende personeel wordt ingezet. Uit gesprekken maakt de commissie op dat het kenniscentrum redelijk flexibel is in haar bezetting, afhankelijk van de vulling van de opdrachtenportefeuille. De inzet van personeel beweegt mee, doordat enerzijds expertise wordt ingehuurd naar behoefte en anderzijds veel onderzoekers flexibel worden ingezet met tijdelijke aanstellingen, waarmee de totale onderzoeksinzet kan variëren. Deze flexibiliteit heeft naar de mening van de commissie ook zijn nadelen en deze nadelen hebben te maken met vragen, zoals hierboven reeds is geconstateerd, bij de mogelijkheden voldoende hoog gekwalificeerde personen aan te trekken binnen de geldende arbeidsvoorwaarden.

De multidisciplinaire achtergrond van veel onderzoekers levert een positieve bijdrage aan het in stand houden en uitbouwen van het netwerk en het binnenhalen van projectfinanciering. De commissie vindt het team daartoe goed geëquipeerd. Er is gerichte professionalisering op

onderzoeksmethodologie en er zijn legio mogelijkheden voor kennisdeling tijdens reguliere overleggen en meer informele lunchbijeenkomsten of via een gericht coachingstraject. Ook worden er cursussen gevolgd, bijvoorbeeld: multilevel analyse, SPSS, statistiek of wetenschappelijk schrijven.

De ontwikkeling van de middelen komt redelijk overeen met de lichte groei qua inzet van personeel. Wel is er een verschuiving in herkomst van de middelen. In 2012 was de herkomst bijna gelijk verdeeld over eerste (868.000), tweede (940.000) en derde geldstroom (920.000). Uit de kritische reflectie blijkt dat in 2015 eenderde deel (1.022.000) van de middelen uit eerste geldstroom afkomstig is, circa 60% uit tweede en derde geldstroom (1.733.000). Daarbij moet worden opgemerkt dat opdrachten vanuit de HAN onder de derde geldstroom zijn opgenomen omdat deze op basis van onderwijskundige expertise zijn geacquireerd. Er zijn behoorlijke fluctuaties tussen tweede en derde geldstromen.

In de gesprekken bleek dat het kenniscentrum veelal met externe financiering werkt; ook de instituten binnen de faculteit moeten de expertise van het kenniscentrum inkopen. De financiering vanuit eerste geldstroom (O&O van de HAN) is beperkt. Daarmee is het kenniscentrum grotendeels financieel eigenstandig. Ook voor het iXperium/CoE stopt, na vier opstartjaren, de extra financiering vanuit de HAN. Die vier jaren zijn gebruikt om een sterke netwerkorganisatie op te bouwen, van waaruit werkveld en opleidingen mee investeren in het CoE. Dit investeringsmodel zou ook voor andere themavelden als middel kunnen dienen om de positie van onderzoek binnen het kenniscentrum te versterken. Het kenniscentrum meldt dat er binnen de instituten echter beperkte ruimte (tijd, geld en cultuur) is voor onderzoeks- en ontwikkelactiviteiten. Dat maakt de inzet van docenten en studenten in onderzoek en leergemeenschappen lastig.

Op basis van de gesprekken constateert de commissie dat het kenniscentrum duidelijk heeft geïnvesteerd en nog steeds veel tijd en aandacht geeft aan de werving van geschikte opdrachten en aan het indienen van onderzoeksproposals bij externe fondsen als NRO en SIA-RAAK. Het kenniscentrum slaagt er in om extra projecten te verwerven als er meer instroom van middelen nodig is. Uit de overzichten blijkt dat het kenniscentrum daar succesvol in is en dat ook de successen bij RAAK en NRO-aanvragen weer toenemen.

De commissie concludeert dat de financiering van het kenniscentrum toereikend is, maar wel fluctuaties vertoont. Het kenniscentrum is actief genoeg om dit met extra werving van opdrachten op te vangen maar de faculteit of de HAN zouden een garantiestelling kunnen inbouwen om succesvol gebleken activiteiten (zie iXperium/CoE) te kunnen continueren.

Portfolio

Aangezien de vragen uit het werkveld en de opleidingen het uitgangspunt vormen voor het praktijkgericht onderzoek, is er sprake van een grote variatie in het type onderzoeksvragen. Dit heeft tot gevolg dat het onderzoeksprofiel van het kenniscentrum ook op het gebied van de methodologie gekenmerkt wordt door een grote verscheidenheid.

Het portfolio is duidelijk gericht op praktijkgericht onderzoek, waarbij de vraagarticulatie altijd plaatsvindt in de driehoek van werkveld-opleiding-onderzoek. Dit is een sterk punt van het kenniscentrum in het zoeken van de verbinding met de stakeholders in de driehoek.

In het portfolio houdt men een verhouding aan van 80 procent onderzoeken die duidelijk zijn gerelateerd aan het onderzoeksprogramma en de themavelden. Daarnaast is er 20 procent ruimte om in te spelen op bredere vragen uit het werkveld. De commissie herkent dit in het onderzoeksportfolio. Het onderzoek is altijd gericht op de verbinding aan de praktijk van het werkveld en de opleidingen.

De commissie adviseert een duidelijker portfolio op te stellen vanuit de aangescherpte visie en missie van het kenniscentrum (zie standaard 1). Zij adviseert daarbij een duidelijker focus op de ontwikkeling van *practice based evidence*, waarmee de robuustheid van wetenschappelijke theorie in de praktijk kan worden getoetst. Daarmee worden het profiel en de kennis en instrumenten die het kenniscentrum in huis heeft duidelijker neergezet en deze kunnen leidend zijn voor het soort praktijkonderzoek dat men kan en wil uitvoeren. Vanuit die kracht kan het kenniscentrum de focus en haar ambities duidelijker etaleren en kan aldus ook een duidelijke bijdrage geleverd worden aan het kennisdomein.

Samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties

Het kenniscentrum sluit zeer goed aan op actuele ontwikkelingen en vraagstukken in het werkveld en bij opleidingen, en het levert in indirecte zin door de praktijkgerichtheid van het onderzoek een bijdrage aan het kennisdomein. Omdat de onderwijs- en opleidingspraktijk als uitgangspunt dienen, is het onderzoek altijd maatwerk en is er duidelijk inspraak vanuit het werkveld en de opleidingen. Dit is mogelijk door de goede infrastructuur die is gerealiseerd. De driehoek werkveld-opleiding-onderzoek is, met de gelijkwaardigheid van de partners, sterk doorgevoerd in de vorm van een netwerkorganisatie.

Het kenniscentrum heeft nauwe banden met de instituten Pabo en ILS binnen de Faculteit Educatie, en met de HAN Masterprogramma's. Het kenniscentrum draagt onder meer bij aan het onderwijs, curriculumontwikkeling, begeleiding van afstudeerders en professionalisering van docenten. De samenwerking met het werkveld reikt van scholen po, vo en mbo tot aan zorgorganisaties (ZZG Zorggroep). Het onderzoek wordt altijd zo georganiseerd dat het bruikbaar is voor meerdere scholen/partijen. Het iXperium/CoE werkt op basis van gemeenschappelijke ambities structureel samen met alle lerarenopleidingen van de HAN en met twintig schoolbesturen en –organisaties van ruim 200 scholen. Het resultaat komt iedereen ten goede doordat praktijkproblemen worden onderzocht en er door kennisdeling en kennisbenutting wordt bijgedragen aan verbetering van de opleidingen van de Faculteit Educatie en aan beter onderwijs in het werkveld. De opleidingen dragen bij door hun input vanuit de opleidingspraktijk. Het werkveld brengt praktijkkennis en –ervaring in.

De vraagarticulatie vindt altijd plaats vanuit een iteratief proces, waarbij alle stakeholders zijn betrokken. Het initiatief ligt afwisselend bij het kenniscentrum, de opleidingen of het werkveld. Bij grotere projecten wordt altijd een stuurgroep/regiegroep geformeerd waarin de stakeholders zitting hebben. Zij sturen de voortgang en (tussentijdse) resultaten van het project en zijn kritische volgers van de onderzoeksprocessen.

In de gesprekken is bovenstaand beeld zeker bevestigd. Er is een hechte samenwerking met de stakeholders die zichzelf duidelijk als gelijkwaardige partner in het praktijkgericht onderzoek zien. De commissie heeft dit bevestigd gezien in een aantal kenmerkende showcases. In themaveld 2, in het project BLIP (Beter Leren in de Praktijk, RAAK-project) is er een hechte verbinding met de

Gelderse ROC's en treedt co-creatie op bij de ontwikkeling van de WISH-methode (betere voorbereiding van studenten/leerlingen voor de stage). Ook is de samenwerking met andere hbo-opleidingen duidelijk met de focus op Leven Lang Leren, bijvoorbeeld bij de masteropleiding HRD. Ook met andere hogescholen worden onderzoeksresultaten uitgewisseld en gedeeld. Op het gebied van toetsen & beoordelen is er nauwe samenwerking met Fontys Hogescholen en Zuyd Hogeschool. Op het gebied van Leren met ICT is er in de voorlopersgroep samenwerking met de Hanzehogeschool, Windesheim, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool van Utrecht en Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Met Avans en Fontys hogescholen wordt in opdracht van het NRO onderzoek gedaan naar de waarden van de Academische Opleidingsschool. De hogescholen van Amsterdam, Utrecht, Saxion en Windesheim zijn betrokken als experts in het RAAK-project iXperditie Maatwerk.

De verbinding met het academische kennisdomein krijgt vorm via relaties met de Radboud Universiteit (Docentenacademie, Faculteit Bedrijfskunde en opleidingen van het RU Medisch Centrum), het Welten Instituut (leerstoel Loek Nieuwenhuis) en de Universiteit van Amsterdam. Verder zijn er gezamenlijke onderzoeksprojecten en –programma's met de universiteiten van Leiden, Leuven, Gent, Tartu, Tilburg, Regensburg, Utrecht en afdelingen van de OECD⁵. Begeleiding van promovendi vindt plaats samen met Radboud Universiteit, het Welten Instituut, de Universiteit van Amsterdam, de Technische Universiteit Eindhoven School of Education, Universiteit Utrecht, Universiteit Twente en Brunel University in Londen. Dit varieert van onderwijskundige vakgebieden tot gedragswetenschappen. Het wetenschappelijke veld heeft ook zitting in de Raad van Advies van het iXperium/CoE Leren met ICT.

De commissie vindt dat de wijze waarop het kenniscentrum de samenwerkingsverbanden organiseert in alle drie themavelden een groot compliment verdient. Er is een goede infrastructuur neergezet met een groot draagvlak in het werkveld, binnen de opleidingen en met stakeholders. Stakeholders weten het kenniscentrum te vinden, zoeken er meerwaarde en voelen zich betrokken bij de onderzoeksprogrammering.

Winst is nog te behalen op de mate waarin docenten en studenten participeren in het onderzoek van het kenniscentrum, bijvoorbeeld doordat meer docenten vanuit de faculteit de gelegenheid krijgen om een promotietraject te volgen in de context van het kenniscentrum.

De commissie is van mening dat het kenniscentrum goed aansluit op de strategische koers van de HAN (*HAN*leiding Kwaliteitszorg Onderzoek) en op de wens tot interactie tussen onderwijs en onderzoek. Dit komt duidelijk tot uiting in de interactie met de partners in de beroepspraktijk en het kennisdomein op regionaal, nationaal en internationaal terrein. Lectoren hebben een spilfunctie in de vraagarticulatie. De verbinding van projecten en themavelden in meerjarige onderzoekslijnen verdient zoals eerder gemeld verdere aanscherping. De driehoek onderwijs-werkveld-onderzoek staat zeer centraal in de aanpak en werkwijze van het kenniscentrum. Daarmee wordt duidelijk voldaan aan de eis tot responsiviteit en de doelstelling van externe gerichtheid. Het kenniscentrum geeft ook vorm aan domeinoverstijgende samenwerking en sluit met diverse projecten aan op het HAN-zwaartepunt Smart Region. Ontwikkelpunt is de participatie van studenten en docenten in het onderzoek van het kenniscentrum. Er is een groei van het aantal studenten dat is betrokken bij het kenniscentrum en het kenniscentrum is bij een aantal opleidingen betrokken bij de onderzoeksleerlijnen en de begeleiding van het

---

⁵ OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

afstudeeronderzoek. Dit kan verder worden uitgewerkt en verstevigd door meer studenten te betrekken bij de onderzoeksprojecten. Het kenniscentrum geeft in de Kritische Reflectie aan dat de personele bezetting toeneemt en zich concentreert rond een gezamenlijk op te stellen innovatie- en onderzoeksprogramma (meerjarenplan, per 2017).

Voor wat betreft de verbinding met het kennisdomein constateert de commissie dat de themavelden in beperkte mate publiceren in de *peer-reviewed* wetenschappelijke tijdschriften. Het kenniscentrum heeft daarentegen een aanzienlijk aantal publicaties in gerenommeerde nationale en internationale vaktijdschriften en levert goede bijdragen aan congressen en symposia. De manier waarop dat gebeurt en de fora die daarvoor worden benut passen bij het sterke *practice based evidence* karakter van het onderzoek dat op basis van bijbehorende wetenschappelijke standaarden vorm krijgt. Naar de mening van de commissie is dit een goede ontwikkeling en kan juist de verbinding met het kennisdomein worden versterkt door te focussen op de kracht van het kenniscentrum, het praktijkgerichte onderzoek, en de benutting van de aldus ontwikkelde *practice based evidence* voor verdere ontwikkeling van het kennisdomein. Daarmee kan het kenniscentrum enerzijds een belangrijke bijdrage aan het kennisdomein leveren en anderzijds de ontwikkelde kennis benutten voor de praktijk in de driehoek.

Conclusie

De commissie stelt vast dat de randvoorwaarden voor het onderzoek van het kenniscentrum de realisatie van het onderzoeksprogramma goed ondersteunen. De organisatie, mensen en middelen, het portfolio en de samenwerkingsverbanden zijn helder. Het portfolio sluit aan op het praktijkgerichte onderzoeksprofiel. De organisatie, verdeling van taken en functies is versterkt en het kenniscentrum slaagt er voor een groot deel om genoeg financiële middelen te verwerven. Het kenniscentrum toont flexibiliteit in haar organisatie en put gericht uit het indrukwekkende netwerk, met zowel interne als externe samenwerkingspartners. Er is een groot draagvlak. De samenwerkingsverbanden zijn vaak intensief en duurzaam. De uitstekende externe relaties zijn de basis voor de realisatie van het praktijkgerichte onderzoek en daarmee doorslaggevend voor het oordeel van de commissie. De commissie is ervan overtuigd dat het kenniscentrum door zich verder in zijn kracht te ontwikkelen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het kennisdomein.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen voor standaard 2 tot het oordeel **goed**.

Standaard 3

Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek.

Geëxpliciteerde standaarden

Het kenniscentrum hanteert een breed scala aan wetenschappelijk verantwoorde onderzoeksmethoden, zowel kwantitatief als kwalitatief. Het kenniscentrum meldt de systematiek, transparantie en navolgbaarheid van het onderzoek te borgen door te werken volgens de *Gedragscode Praktijkgericht Onderzoek* van de Vereniging van Hogescholen en de verdergaande *Gedragscode Onderzoek en Statistiek* voor dataverzameling en de omgang, opslag en publicatie van databestanden. In de Kritische Reflectie is vermeld dat onderzoekers zich hiervan bewust zijn en ernaar handelen. Tevens: 'Onderzoekers hebben kennis van deze standaarden geïnternaliseerd en passen ze met grote mate van vanzelfsprekendheid en zelfstandigheid toe.' En: 'De hantering van de gedragscodes wordt geborgd in professionele dialoog tussen onderzoekers en in de kwaliteitscyclus. Een integrale kwaliteitscultuur zal centraal aandachtspunt zijn in het nieuwe meerjarenplan.'

De commissie heeft een selectie uit het onderzoeksportfolio bestudeerd en constateert dat de praktijkgerichtheid en de expertise van de onderzoekers vaak centraal staan als borgingspunten voor de interne kwaliteit. Uit documentatie en gesprekken is het de commissie niet duidelijk geworden hoe concreet wordt geborgd dat de onderzoeken en opbrengsten voldoen aan de eisen uit de *Gedragscode Praktijkgericht Onderzoek*. Een explicitering is hier op zijn plaats. De samenwerking met het werkveld, de expertise van lectoren en onderzoekers en de onderlinge afstemming lijken de boventoon te voeren. De borging van de opbrengsten acht de commissie wisselend en afhankelijk van de aard en de focus van het onderzoek, en daarmee is het duurzame karakter van de opbrengsten beperkt. Zij heeft een concrete uitwerking van de *Gedragscode* naar de werkwijzen en handelingen van onderzoekers gemist. Het is niet duidelijk hoe concreet wordt gegarandeerd of geëvalueerd dat onderzoekers de *Gedragscode* als centraal vertrekpunt hanteren. Onderling professioneel overleg heeft het risico van vrijblijvendheid als er geen heldere kaders zijn voor opvolging en vastlegging. Het themaveld 'Leren met ICT' werkt met een governance structuur en lijkt daarmee verder in de ontwikkeling op dit punt dan de andere themavelden die een vaste werkwijze hanteren waarbij projecten vanaf de ideeënfase vorm krijgen in overleg met stakeholders. De borging van de kwaliteit van het onderzoek en de hantering van de standaarden vinden impliciet plaats via de expertise van en het overleg tussen onderzoekers en lectoren. De commissie beveelt een expliciete toetsing van de kwaliteit binnen een formeel kader aan waarbij transparante criteria ontleend aan de *Gedragscode* worden gehanteerd.

De commissie is positief over de wijze waarop wordt gewerkt volgens de *Gedragscode Onderzoek en Statistiek*, in technische en ethische zin. Onderzoeksdata en persoonsgegevens worden apart opgeslagen op een *dedicated* netwerkschijf waar alleen de betrokken onderzoekers toegang toe hebben. Data die breder gedeeld worden zijn altijd geanonimiseerd. De commissie constateert dat onderzoekers hier consequent mee omgaan.

Kwaliteit onderzoek

De commissie heeft overzichten bekeken van alle publicaties, producten en presentaties die het kenniscentrum heeft geproduceerd in de evaluatieperiode. De commissie heeft een selectie van onderzoeksproducten en publicaties nader bestudeerd. De selectie betrof onderzoeksproducten en publicaties die typerend zijn voor het onderzoek van het kenniscentrum en zicht geven op de breedte van het onderzoek. De onderzoeksproducten vertonen grote diversiteit in typen onderzoek en gehanteerde methodologie. Het onderzoek is duidelijk praktijkgericht en is multidisciplinair van aard. Het is echter niet altijd transparant in de rapportages hoe de onderzoeken voldoen aan de gewenste methodologische verantwoording, betrouwbaarheid en validiteit. Uit de documentatie constateert de commissie dat voor stakeholders prima rapportages worden opgeleverd, maar dat de onderbouwing van het onderzoek, indien het doel een bijdrage is aan het kennisdomein, gedetailleerder en uniformer kan.

De commissie adviseert de transparantie van onderzoeksopzet en –methodiek te versterken door dit meer consequent vast te leggen en een werkwijze te ontwikkelen waarbij centraal wordt geregistreerd hoe onderzoekers zich conformeren aan de gedragscodes en standaarden, hoe zij daar invulling aangeven en hoe dit wordt geëvalueerd. En tevens om de wijze van rapporteren inclusief de verantwoording van methode en analyse te laten aansluiten bij het praktijkgerichte onderzoek en aldus een adequate bijdrage te leveren aan het kennisdomein.

Conclusie

De commissie concludeert dat het kenniscentrum beschikt over de relevante onderzoeksstandaarden. De commissie heeft een wisselend beeld van de mate waarin de Gedragscode Praktijkgericht Onderzoek wordt gehanteerd. Gekwalificeerde onderzoekers voeren het onderzoek uit en er wordt binnen het kenniscentrum regelmatig gesproken over de onderzoekskwaliteit. Op zich is dit een goede zaak, maar onvoldoende om van een expliciete kwaliteitsborging te spreken. Daarentegen is de commissie zeer te spreken over de wijze waarop de verdergaande gedragscode Statistiek is doorgevoerd en hoe consequent deze wordt gehanteerd. Hiermee laat het kenniscentrum zien dat er voldoende kennis is van de standaarden. Het kenniscentrum levert goede publicaties af in gerenommeerde vaktijdschriften en levert goede bijdragen aan congressen en symposia. De kwaliteit van onderzoek is dus aanwezig. Het kenniscentrum kan dit echter duidelijker presenteren en consequenter vastleggen en delen door de ambitie te benadrukken en daarmee bijdragen te leveren aan kennisontwikkeling in de driehoek.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen voor standaard 3 tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4

De onderzoekseenheid realiseert voldoende relevantie op het gebied van:

- *de beroepspraktijk en de samenleving;*
- *onderwijs en professionalisering;*
- *kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein.*

Het onderzoek heeft in voldoende mate impact op de hiervoor omschreven gebieden.

Algemeen

De commissie heeft zich vanuit de kritische reflectie en overzichten van publicaties en overige output een beeld kunnen vormen van de output van het kenniscentrum en van de impact daarvan op de kennisontwikkeling, op beroepspraktijk en maatschappij en op onderwijs en professionalisering.

De commissie heeft de algemene indruk dat de themavelden verschillen vertonen in samenhang en ontwikkeling. Themaveld 3 Leren met ICT heeft veel maatschappelijke impact en scoort op veel punten heel goed omdat het ook al een flink aantal jaren binnen dezelfde thematiek werkzaamheden uitvoert. De themavelden 1 en 2 vertonen minder samenhang, maar hebben een duidelijke wetenschappelijke impact en aldus op de kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein. De drie themavelden hebben daarnaast veel impact op de opleiding(en).

Beroepspraktijk en samenleving

Output

De commissie constateert dat het kenniscentrum de praktische gebruikswaarde van het onderzoek en de ontwikkelde kennis steeds hoog in het vaandel heeft staan. Het kenniscentrum is en wordt door stakeholders gezien als sterke kennispartner voor de regio. Via de regionale netwerken slaagt men er goed in om actuele vragen vanuit de beroepspraktijk om te zetten naar onderzoek en ontwikkelingsgerichte activiteiten. Het onderzoek is vaak vraaggestuurd van opzet. Het kenniscentrum laat zien dat het dicht staat bij het onderwijs en het werkveld door projecten en onderzoeken duidelijk te laten aansluiten op de vragen en relevante thema's in de beroepspraktijk. Dit geldt voor alle drie themavelden. De connecties verlopen vaak op persoonlijke basis en daarmee is het voor het werkveld niet altijd duidelijk wat het kenniscentrum nog meer te bieden heeft, zo blijkt uit de kritische reflectie. Met de themavelden is al meer focus aangebracht, wat de bekendheid kan versterken in het werkveld. Dit zal in het meerjarenplan verder worden uitgewerkt.

De output en de relevantie voor de beroepspraktijk is groot en gevarieerd. Voorbeelden van best practices in deze zijn:

- themaveld 1: de methodiek Toetsing Getoetst, waarmee opleidingen zelf de regie kunnen nemen over de kwaliteit van toetsing en meer kennis ontwikkelen over toetsing.
- themaveld 2: de vorming van een kennissamenleving in samenwerking met de Gelderse mbo's en de Faculteit Educatie. Het project BLIP (Beter Leren in de Praktijk) gericht op het verbeteren van leerresultaten bij werkplekleren. Dit heeft geresulteerd in de methode WISH waarmee studenten zich, via zelfregulatie, beter kunnen voorbereiden op de stage.

- themaveld 3: een professionaliseringstoolkit die is ontwikkeld voor verhoging en versterking van het Leren en lesgeven met ICT op scholen po, vo, mbo en hbo.

De onderzoeksresultaten en activiteiten worden op velerlei manieren verspreid en toepasbaar gemaakt voor de beroepspraktijk, via publicaties in vaktijdschriften en boeken, via richtlijnen, handreikingen, vragenlijsten, via vorming van kennisgemeenschappen, via congressen of via professionaliseringsmethoden. Ook via de website van de hogeschool zijn diverse producten beschikbaar voor belangstellenden. De commissie constateert dat er veel gerichte en relevante publicaties worden geleverd aan stakeholders.

Impact

De impact van het onderzoek op de beroepspraktijk en maatschappij is groot. Zo heeft een aantal projecten geleid tot landelijke en regionale toepassing van onderzoeksresultaten, bijvoorbeeld het project De Toetsing Getoetst en Vorming van de kennisgemeenschap met Gelderse ROC's met onderzoeks- en ontwikkelagenda voor het Gelders beroepsonderwijs. De WISH-methodiek voor betere resultaten vanuit stages kent een bredere belangstelling dan alleen vanuit het mbo. De toolkit ICT wordt gebruikt op diverse opleidingen en scholen in het po, vo en mbo. Ook is de inzet van ICT in het onderwijs gestegen bij studenten van de pabo en ILS en hun docentopleiders. De lerarenopleidingen willen WISH implementeren in de beroepsgerichte vakdidactiek om te komen tot een meer duurzaam resultaat.

De waardering vanuit de beroepspraktijk en samenleving komt tot uiting in de financiering die praktijkpartners bijdragen en de onderzoekssubsidies die het kenniscentrum binnenhaalt (zie de stijging tweede en derde geldstroom).

De commissie ziet de output en de impact van het kenniscentrum op de beroepspraktijk en de maatschappij als *unique selling points* voor alle drie de themavelden.

Onderwijs en professionalisering

Output

Het kenniscentrum draagt duidelijk bij aan de ontwikkeling van het onderwijs en de professionalisering van docenten. Het kenniscentrum is intern betrokken bij de HAN-opleidingen Pabo, ILS en Opleidingskunde. Maar ook bij andere domeinen levert het kenniscentrum zijn bijdrage, bijvoorbeeld Techniek in de Zorg en Zorg en Welzijn. Ook extern is men betrokken geweest bij de verbetering van het toetsbeleid en de toetsing binnen bijvoorbeeld de Hotelschool Maastricht. Zeker op het gebied van toetsing en Leren met ICT zijn de connecties omvangrijk en zijn de uitkomsten zeer breed verspreid.

De betrokkenheid bij het onderwijs reikt van het begeleiden van afstudeerders bij hun onderzoeksproject (Educatieve Master), het mede ontwikkelen van een onderzoeksleerlijn (pabo), het opstellen van een competentieset ICT (bij ILS), tot het (mede)verzorgen van de minor EdLabs en colleges over specifieke onderwerpen, de toepassing van producten binnen de opleidingen (WISH, toetsing en examinering, toolkit ICT) en het professionaliseren van medewerkers op het gebied van toetsing, het begeleiden van studentonderzoek en het zelf uitvoeren van onderzoek.

Het lukt nog niet goed om studenten en docenten bij het onderzoek te betrekken zodat zij bijdragen leveren aan de realisatie van het onderzoek van de lectoraten. Het kenniscentrum

meldt in de kritische reflectie met de opleidingen dat er een gezamenlijk doel is voor 2020: versterking van innovatie en onderzoeksprogramma's en het creëren van dynamische curricula. De betrokkenheid bij het onderwijs kan, volgens de commissie, ook worden versterkt met meer participatie van docenten en studenten in het onderzoek van het kenniscentrum. Dan kan meer kennisoverdracht plaatsvinden en een bijdrage worden geleverd aan de professionalisering van docenten inzake onderzoek.

Impact

De commissie concludeert uit publicaties, de showcases in de kritische reflectie en uit gesprekken met stakeholders dat het kenniscentrum belangrijke bijdragen levert voor de ontwikkeling van het onderwijs en voor de professionalisering. Door het kenniscentrum gerealiseerde producten, methoden en gegenereerde kennis worden geïmplementeerd in opleidingen binnen en buiten de HAN. De impact op professionalisering is zeker duidelijk op de gebieden Toetsing en Leren met ICT. De designteams van het iXperium worden veelvuldig als werkwijze ingezet bij implementatie en professionalisering van docenten binnen scholen en opleidingen binnen en buiten de regio. Inmiddels hebben 27 opleidingen van vier hogescholen gewerkt met de methode Toetsing Getoetst en breidt de vraag naar gerichte training duidelijk uit. Ook via symposia is er duidelijk impact op het onderwijs, bijvoorbeeld het symposium over de werving van meer mannelijke studenten bij de pabo-opleidingen. Over deze problematiek is ook een handzaam boek gepubliceerd.

De commissie complimenteert het kenniscentrum met de koppeling die lectoren naar onderwijs aanbrengen. Dit biedt duidelijker de meerwaarde voor de ontwikkeling van de curricula en vindt plaats in goede samenspraak met de opleidingen.

Kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein

Output

De commissie stelt vast dat het kenniscentrum de kennisontwikkeling binnen het onderzoeksdomein niet als primaire focus heeft. De praktijkgerichtheid en de versterking van het handelen in de beroepspraktijk van het opleiden staan meer centraal. Dit blijkt ook uit het grote aantal publicaties in nationale en internationale vaktijdschriften en in de oplevering van beroepsgerichte producten. Onderzoekers leveren ook bijdragen aan boekpublicaties, bijvoorbeeld De kwaliteit van toetsing onder de loep, dat in samenwerking met de lectoraten van Zuyd en Fontys Lerarenopleidingen Tilburg tot stand is gekomen.

Het kenniscentrum lijkt meer gericht op *practice based evidence*, het toetsen van theorieën en methodieken aan de praktijk. Dit past duidelijk bij de gerichtheid op de beroepspraktijk door middel van praktijkgericht onderzoek en daar ligt ook meer de kracht dan in kennisontwikkeling via fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Het kenniscentrum kan dit naar de mening van de commissie duidelijker uitdragen door de praktijkgerichtheid en de wijze waarop daarover via fora wordt gerapporteerd te benadrukken. De nadruk ligt meer bij ontwikkeling van theoretische modellen ten behoeve van hun toepassing in de beroepspraktijk. Voorbeeld is het theoretisch model dat voor de praktijk is ontwikkeld binnen Toetsing Getoetst en dat tevens een onderlegger is geweest voor de basiskwalificaties examinering (BKE).

Onderzoekers worden vaak gevraagd c.q. leveren vaak bijdragen aan congressen en symposia in binnen- en buitenland. Dit leidt tot veel publicaties en bijdragen in boeken en rapporten over te hanteren methodieken en toepassingen. Op deze wijze kan het kenniscentrum zijn kracht voor

kennisdisseminatie tonen. De meerwaarde van de onderzoeken blijkt ook uit het feit dat er vaak vervolgotrajecten zijn op eerdere projecten. Ook worden onderzoekers gevraagd in landelijke platforms. De lector van Leren met ICT heeft, samen met prof. Jeroen Merrienboer, de NRO/NWO onderzoeksprogrammering 2016-2020 geschreven gericht op Leren met ICT. De lector Beroepsagogiek maakt deel uit van de programmaraad van de NRO.

Impact

Het kenniscentrum heeft indirect impact op de kennisontwikkeling, ook al is dit niet het centrale speerpunt. De impact blijkt ook uit de waardering vanuit peers, zoals die blijken uit reacties op publicaties en tijdens congressen, uit het feit dat onderzoekers als partners worden gevraagd in landelijke en internationale onderzoeksprojecten en uit de toekenning van prijzen. Aan docent-onderzoeker en promovendus Stokhof is in 2016 door EAPRIL de Best Research and Practice Award uitgereikt. Deze impact kan via wetenschappelijke publicaties verder worden vergroot door juist aandacht te besteden aan de kracht van het kenniscentrum, het praktijkgerichte onderzoek, en daarover te rapporteren. Door meer en gerichte investering in onderzoek en in rapportages (via promovendi) kan het kenniscentrum tevens een belangrijke bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling op de relevante domeinen van het kenniscentrum. Eerder is al gemeld dat de kracht van het kenniscentrum zit in het praktijkgerichte onderzoek, zowel voor de kennisontwikkeling van het vakgebied als bijdrage aan de onderbouwing van interventies voor het werkveld. Dit vereist niet alleen een investering in financiële en personele zin maar zeker ook een investering in inhoudelijke zin, gericht op de ontwikkeling van *practice based evidence*. De commissie adviseert het kenniscentrum hier een actieplan voor op te stellen.

Conclusie

De commissie concludeert dat kenniscentrum een duidelijke meerwaarde biedt voor de beroepspraktijk en het onderwijs en indirect via praktijkgerichte toetsing van wetenschappelijke evidentie voor de kennisontwikkeling met *practice based evidence* op de relevante kennisdomeinen. Het kenniscentrum geeft daarmee gericht invulling aan de richtlijnen zoals vermeld in het HANdbboek Kwaliteitszorg Onderzoek, in het bijzonder aan de focus op praktijkgericht onderzoek. Het kenniscentrum kan nog een slag maken in het aantal publicaties in *peer-reviewed* tijdschriften op het terrein van praktijkgericht onderzoek. Dit kan de kwaliteitsborging van het praktijkgerichte onderzoek verder versterken (zie standaarden 3 en 5). De commissie is van mening dat het kenniscentrum een grotere speler kan worden in de onderzoeksstuurkolom en meer onderzoeksvolume en kennisontwikkeling kan creëren via gerichte publicatievormen, onder meer via promotieonderzoek.

De commissie is enthousiast over de maatschappelijke en opleidingsimpact van het kenniscentrum. De commissie ziet het leggen van verbanden naar het onderwijs en naar het beroepenveld als de *core business* van lectoraten. Dit doet het kenniscentrum goed en dat laat de commissie zwaarder meewegen dan de wetenschappelijke impact.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen voor standaard 4 tot het oordeel **goed**.

Standaard 5

De onderzoekseenheid voert regelmatig en systematisch evaluatie uit van de onderzoeksprocessen en resultaten. Aan de uitkomsten daarvan verbindt de onderzoekseenheid waar nodig verbeteringen.

Systeem van kwaliteitszorg

Het systeem van kwaliteitszorg volgt de uitgangspunten van het HAN Instellingsplan 2016-2010 en het Brancheprotocol Kwaliteit Onderzoek. In de Kritische is de Plan-Do-Check-Act-cyclus beschreven. De elf indicatoren (5 BKO, 3 HAN-breed en 3 kenniscentrum) voor input, output, gebruik en waardering zijn gedefinieerd evenals de verantwoordelijken voor de toetsing en de bronnen van informatie en de organisatorische en inhoudelijke afspraken. Onderzoeksprocessen en -resultaten worden geëvalueerd door middel van de zes-jaarcyclus die het BKO voorschrijft, de overlegstructuren met het werkveld en opleidingen, jaarlijkse evaluatie van projecten door het kenniscentrum zelf en via de waardering van peers (congresbijdragen en toekenning van prijzen). Uitkomsten worden gecategoriseerd naar drie aspecten: projectmanagement, inhoudskundigheid en roldeskundigheid.

De commissie merkte in gesprekken dat er in de overlegorganen veel wordt geëvalueerd en dat jaarlijks de projecten worden doorgemeten op output en impact. Het is de commissie niet duidelijk geworden welke doelen, indicatoren en normen (kwalitatief of kwantitatief) worden gehanteerd om te bepalen of de kwaliteit voldoet of dat er aanleiding is tot het inzetten van verbetertrajecten. De commissie verkrijgt uit alle evaluaties wel een overall beeld, maar geen precieze indicatie van de sterke en minder sterke kanten. De indicatoren zijn te beschrijvend en zeer globaal beschreven. Er zijn meer kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren nodig. De kwaliteit van onderzoek wordt geborgd via intern overleg en extern via de publicaties, contacten en congresactiviteiten. Wat de commissie heeft gemist is een analyse of per project wordt gerealiseerd wat werd beoogd.

Het kenniscentrum vermeldt in de kritische reflectie dat de werkwijzen van de kwaliteitszorg nog verder moeten worden geconcretiseerd in het toekomstige meerjarenplan. De commissie onderschrijft dit voornemen en adviseert meer concrete indicatoren en normen te hanteren, opdat de duurzame doorwerking van onderzoeksresultaten beter meetbaar worden. Bovendien kan dan duidelijk worden hoe het proces van communicatie van informatie over kwaliteitszorg er precies uitziet en kunnen alle betrokkenen hierop acteren. Nu worden onderzoeksresultaten vaak wel duidelijk, maar niet de kwaliteit van de onderzoeksprocessen. In de gesprekken erkent het kenniscentrum dat dit een kritisch punt is. Het zoekt naar concrete indicatoren voor de impact bij stakeholders.

Vergelijking met de uitkomsten en adviezen van de vorige visitatie laten zien dat het kenniscentrum wel een ontwikkelingsslag heeft gemaakt. Niet alle adviezen konden worden opgevolgd. Het kenniscentrum heeft gericht prioriteiten gesteld om eerst de eigen organisatiestructuur en de focus in het onderzoeksprogramma scherper te stellen.

Conclusie

De commissie constateert dat het kwaliteitszorgsysteem met regelmatige metingen wel voldoende managementinformatie levert over de resultaten/output van de onderzoeksactiviteiten, maar niet over de kwaliteit van de onderzoeksprocessen. Het kenniscentrum kent een samenhangend geheel aan meet- en evaluatie-instrumenten. Metingen leiden tot reflectie, zo blijkt uit de besprekingen in de reguliere overleggen en uit de jaarverslagen en verbeterplannen. Dit blijkt ook uit de ontwikkeling van het onderzoeksprofiel, het onderzoeksprogramma en de organisatie van het onderzoek. De commissie adviseert het kwaliteitszorgsysteem te versterken met duidelijker beschrijvingen van de meetinstrumenten en de gehanteerde indicatoren zowel kwalitatief als kwantitatief. Met het vastleggen van de kwaliteitsstandaard kan het kenniscentrum de zaken die afwijken van de standaard beter in beeld krijgen en eerder bijsturen. Door meer te expliciteren in welke periode welke normen en prioriteiten worden gehanteerd bij de thema's en onderzoeken, zijn keuzes en verbeteracties beter te onderbouwen.

Aanvullend beveelt de commissie de volgende uitwerkingen van de kwaliteitszorg aan:

- Niet alleen te poneren dat het kenniscentrum kwaliteit levert, maar dat ook aannemelijk te maken (het principe: *show, don't tell*).
- Duidelijker te maken welke keuzes het kenniscentrum (of onderdelen daarvan) maakt en op basis daarvan de kwaliteitszorg mede inrichten (*professional governance* toepassen). Dan is het ook mogelijk om verschillende kwaliteitscriteria te benadrukken afhankelijk van de geschiedenis van een bepaald themaveld.
- Bij opdrachtonderzoek kritisch reflecteren op de methodologische kwaliteit en zeggingskracht van het onderzoek en dat ook vastleggen. Hiermee heeft een lectoraat een meerwaarde boven een onderzoeksbureau.

De commissie komt op basis van bovenstaande overwegingen voor standaard 5 tot het oordeel **voldaan**.

3. Eindoordeel

Oordelen op de standaarden

De visitatiecommissie komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
Standaard 1 Onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma	Voldoende
Standaard 2 Randvoorwaarden	Goed
Standaard 3 (Methodische) kwaliteit van onderzoek	Voldoende
Standaard 4 Resultaten en impact	Goed
Standaard 5 Kwaliteitszorg	Voldaan

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels vastgelegd in het *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016-2022* van de Vereniging Hogescholen (2015). Voorwaarde om te komen tot een positief eindoordeel is een voldoende score op Standaard 3.

Standaard 2 en 4 worden gewaardeerd met het oordeel 'goed'. De standaarden 1 en 3 worden gewaardeerd met het oordeel 'voldoende'. Op basis hiervan beoordeelt de visitatiecommissie de kwaliteit van het onderzoek en de organisatie van Kenniscentrum Kwaliteit van Leren van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen als **voldoende**.

Het College van Bestuur heeft de visitatiecommissie gevraagd ook een oordeel uit te spreken over:

a. de meerwaarde van het kenniscentrum als geheel in relatie tot de maatschappelijke opdracht. Is het kenniscentrum meer dan de som der delen en slagen lectoraten erin om op responsieve wijze te opereren in de omgeving buiten en binnen de hogeschool?

De commissie is van mening dat het kenniscentrum onmiskenbaar een belangrijke meerwaarde heeft in relatie tot de maatschappelijke opdracht. De interactie met de beroepspraktijk en met de opleidingen van de HAN is pregnant in de positionering en profilering van het kenniscentrum. Dit geldt voor ieder themaveld en lectoraat en voor het kenniscentrum als geheel. Met de nieuwe profilering kan dit zich nog verder uitbreiden en via themaoverstijgende initiatieven en projecten kan de maatschappelijke opdracht, gedefinieerd via de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek nog verder versterkt worden.

b. de profilering buiten- en binnenshuis, en de wijze waarop dan wel de mate waarin kennisdisseminatie plaatsvindt.

De profilering en presentatie van de drie themavelden en betrokken lectoraten is zeker buitenshuis goed. Het kenniscentrum weet zich in de beroeps- en opleidingspraktijk goed te etaleren. Ook de contacten en activiteiten met opleidingen van de HAN zijn divers en geven een positieve impuls aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs. Veel onderzoeksresultaten leiden tot concreet bruikbare kennis en producten voor opleiding en het beroepenveld, bijvoorbeeld instrumenten voor betere begeleiding van

afstudeeronderzoek, voor betere kwaliteit van toetsing of professionalisering van docenten, en voor het adequaat gebruik van ICT in het onderwijs. De commissie adviseert dit te versterken met meer mogelijkheden voor docenten en studenten om te participeren in onderzoeksprojecten en met meer mogelijkheden voor promotieplaatsen om meer onderzoeksvolume te creëren en daarmee ook een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan kennisontwikkeling op het vakgebied.

4. Aanbevelingen

De commissie geeft het kenniscentrum de volgende aanbevelingen mee, ter ondersteuning en verdere ontwikkeling van het kenniscentrum:

Standaard 1

- De commissie adviseert de activiteiten gericht op het formuleren van een centrale missie en visie verder door te zetten naar een helder kader voor het kenniscentrum als geheel. Beschrijf de samenwerking tussen de themavelden en benoem centrale vraagstukken en bijbehorende onderzoeksthema's expliciet. Dit zal de eenheid en samenhang binnen het kenniscentrum en de bekendheid bij stakeholders versterken, alsmede de effectiviteit van de driehoek werkveld-opleiding-onderzoek verhogen.

Standaard 2

- De commissie adviseert de verkenning hoe de verbinding met het onderwijs kan worden versterkt steviger door te zetten, samen met de HAN. Aandachtspunten hierbij zijn: aantrekken van meer docentonderzoekers, meer studentparticipatie in het onderzoek, versterking van de arbeidsvoorwaardelijke positie van senioronderzoekers, en een zekere garantiestelling om succesvol gebleken activiteiten te kunnen continueren.
- De commissie adviseert meer focus aan te leggen in het onderzoeksportfolio met een meerjarige uitwerking van de onderzoeklijnen. Het kenniscentrum is sterk in praktijkgericht onderzoek en kan de aldus verkregen *practice based evidence* benutten voor verdere ontwikkeling van het kennisdomein. Dit kan ook meer worden benadrukt in het onderzoeksprofiel en het portfolio.

Standaard 3

- De commissie adviseert de explicitering van de Gedragscode Praktijkgericht Onderzoek verder uit te werken naar werkwijzen en handelingen van onderzoekers, zodat duidelijker wordt geborgd hoe onderzoek en opbrengsten voldoen aan de geldende kaders voor praktijkonderzoek.

Standaard 4

- De commissie adviseert de kwaliteitsborging van het onderzoek te versterken en daarmee ook de impact van het onderzoek door meer te publiceren in peer-reviewed tijdschriften op het terrein van praktijkgericht onderzoek. Verhoging van het aantal promotieonderzoeken kan daar zeker positief aan bijdragen.

Standaard 5

- De commissie adviseert het aanwezige kwaliteitszorgsysteem te versterken met duidelijker beschrijvingen van de meetinstrumenten en de meetbare indicatoren, bijvoorbeeld concrete kengetallen voor de meting van efficiëntie, effectmetingen, tevredenheidsmetingen, participatie van stakeholders en de tijdstermijnen voor het behalen van de doelstellingen. Het kwaliteitszorgsysteem kan aan kracht winnen met meer focus op de onderzoeksprocessen.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Programma visitatie HAN Kenniscentrum Kwaliteit van Leren, 21 november 2016

Tijd	Duur	Activiteit	Deelnemers
8.30 uur	15 min	Aankomst en ontvangst externe visitatiecommissie	(Diana de Jong, CvB), Menno Pistorius (FD), Hennie Komduur, Karin van Weegen(ID), Annelies Dickhout (ID KC)
8.45	45 min	Documentanalyse en intern overleg commissie	
9.30	45 min	Gesprek, m.n. op St 1, 2, 5	(Diana de Jong, CvB), Menno Pistorius (FD), Hennie Komduur, Karin van Weegen(ID), Annelies Dickhout (ID KC), Loek Nieuwenhuis (leading lector)
10.15	45 min	Gesprek met lectoren en onderzoekers 3 thema's (m.n. op St 3)	Loek Nieuwenhuis, Ruud Klarus, Marijke Kral (lectoren) Anne-Marieke van Loon, Tamara van Schilt-Mol, Gerda Geerdink (associate lectoren) Pierre Gorissen, Aimee Hoeve, Janneke van der Steen ((senior) onderzoekers)
11.00	15 min	Pauze	
11.15 uur	60 min	Gesprek met Themagroep 1: Kwaliteiten van leraren Casus: de Toetsing Getoetst (m.n. op St 2, 3, 4)	Tamara van Schilt-Mol, Gerda Geerdink (associate lectoren) Alf van Keulen (Hogeschool Zuyd), Ingrid Vogels (docent HAN opleidingskunde), Marloes Hülsken (docent HAN ILS), Esther Jansen (lid MT HAN pabo), Fedor de Beer (onderzoeker kenniscentrum), Erik Munneke (student opleidingskunde en Kim de Wit (oud student pabo)
12.15 uur	45 min	Lunch en intern overleg extern commissie	
13.00 uur	60 min	Gesprek met themagroep 2: Beroepsonderwijs en leven lang leren Casussen: Gelderse onderzoekswerkplaats beroepsonderwijs en project Beter leren in de praktijk (m.n. op St 2, 3, 4)	Loek Nieuwenhuis, Ruud Klarus (lectoren) Sarien Shkolnik (vz college van bestuur Graafschap College), Geerte Binnema (innovatiemanager Ecabo), William de Kaste (coördinator HAN Opleidingskunde), Ellen Leenaarts (docent), Derk Jan Nijman (senior onderzoeker), Vincent Keizer (student opleidingskunde)
14.00 uur	15 min	Pauze en intern overleg extern commissie	
14.15 uur	60 min	Gesprek met themagroep 3: Leren met ict Casus: Ontwikkeling en inhoud professionaliseringstoolkit	Marijke Kral (lector) en Anne-Marieke van Loon (associate lector), Marie Jose Kuyers (programmamanager CoE),

			Karin van Weegen (directie HAN pabo), John Schobben (bestuursadviseur roc de Leijgraaf), Frans Laarakker (bestuurder stichting primair onderwijs Groesbeek), Jantien de Jong (docent HAN ILS), Petran Meertens (docent HAN pabo), Dana Uerz (senior onderzoeker en promovendus), een student
15.15 uur	60 min	Intern overleg extern commissie	
16.15 uur	15 min	Terugkoppeling commissie van de bezokedag	(Diana de Jong, CvB), Menno Pistorius (FD), Hennie Komduur, Karin van Weegen (ID), Annelies Dickhout (ID KC), Loek Nieuwenhuis (leading lector)
16.30 uur	45 min	Extra open gesprek	FD, IDen, (associate)lectoren en onderzoekers
17.15 uur	Afsluiting		

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Algemeen

- HAN Instellingsplan 2016-2020 (onderzoeksvisie)
- Visitatierapport 2010

Standaard 1

- Onderzoeksprogrammering 2013
- Businessplannen iXperium/CoE 2012-2016 en 2016-2020
- Plan Beroepspedagogiek & Leven Lang Leren
- Plan Kwaliteiten van Leraren
- Plan HRD-Opleidingskunde
- Faculteit Educatie als UAS
- Faculteit Educatie promotiebeleid

Standaard 2

- Faculteit Educatie organogram
- Curriculum vitae (associate) lectoren en (docent-)onderzoekers
- Overzicht interne relaties: Kwaliteiten van Leraren, Beroepspedagogiek en Leven Lang leren en Leren met ict
- Overzicht externe relaties: Kwaliteiten van Leraren, Beroepspedagogiek en Leven Lang leren en Leren met ict
- Overzicht personeel KC en overzicht medewerkers ondersteuning
- Communicatierame

Standaard 3-4

- Overzicht van output: Kwaliteiten van Leraren, Beroepspedagogiek en Leven Lang leren en Leren met ict
- Publicatielijst
- Voorbeeld evaluatie onder stakeholders: meta-evaluatie projecten 2016
- Voorbeeld evaluatie onder stakeholders: evaluatie iXperium/CoE ontwikkelkringen 2016
- Onderzoeksproducten: Voorbeelden van Kwaliteiten van Leraren, Beroepspedagogiek en Leven Lang leren en Leren met ict
- Voorbeeld product in relatie tot opleiding: Facultair kader onderzoeksleerlijn: ter inzage tijdens visitatiedag
- Voorbeeld product in relatie tot opleiding: Leerlijn Leren met ict: ter inzage tijdens visitatiedag
- Voorbeeld product in relatie tot opleiding: Advies werkgroep Lerarenopleiding 21e eeuw: ter inzage tijdens visitatiedag
- Voorbeeld product in relatie tot opleiding: Visitatie ILS: ter inzage tijdens visitatiedag

Standaard 5

- Jaarverslagen 2012-2015
- Handleiding Kwaliteitszorg (projectevaluatie)
- Jaarbeeld 2015
- Extra toegevoegd: Gedragscode Onderzoek en Statistiek

Bijlage 3 Deskundigheden leden visitatiecommissie en lead auditor

De heer prof.dr. J.M. Pieters, voorzitter

De heer Pieters is ingezet vanwege zijn kennis van het werkveld, vakdeskundigheid en onderwijsdeskundigheid. Hij heeft ruime ervaring als hoogleraar instructietechnologie en toegepaste psychologie. De heer Pieters is emeritus hoogleraar Toegepaste Psychologie aan Universiteit Twente, kerndocent aan de masteropleiding Learning & Innovation aan Saxion University en begeleider/promotor van (internationale) promovendi. De heer Pieters is voorzitter (geweest) van tal van vakgroepen, diverse (advies)commissies, beoordelingscommissies, benoemingsadviescommissie, examencommissies, opleidingscommissies, faculteitsraad en beroepsverenigingen (VOR, NIP, VELON). Hij heeft onderzoek uitgevoerd naar de diagnostiek in psychologie, ontwerpen van psychologische en onderwijskundige interventies, naar wetenschappelijke kennisproductie en – benutting, en naar curriculuminnovatie en docentprofessionalisering. De heer Pieters heeft tal van publicaties, congresbijdragen, onderzoeksbeoordelingen, tijdschriftreviews op zijn naam staan, onder meer over computereducatie, onderwijspsychologie, kennisproductie en kennisdisseminatie in het onderwijs, en curriculumontwikkeling en professionele ontwikkeling.

Mevrouw drs. J. Noordijk

Mevrouw Noordijk is ingezet vanwege haar onderwijsdeskundigheid. Sinds 1 januari 2013 maakt mevrouw Noordijk deel uit van het College van Bestuur van het Koning Willem I College, met ingang van 1 augustus 2013 is zij benoemd tot voorzitter van het College van Bestuur. Vóór haar benoeming bij het Koning Willem I College was zij directeur van de Directie Beroepsonderwijs en Volwasseneducatie bij het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. In die functie was zij één van de belangrijkste architecten van het beleidsplan Focus op Vakmanschap, dat zich richtte op vorm en inhoud van het middelbaar beroepsonderwijs en was zij verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van het mbo en de mbo-instellingen (ROC's, vakinstellingen en kenniscentra).

Overig:

- Bestuurslid Kinderdagverblijf en Basisschool
- Redacteur diverse tijdschriften voor onderwijsvernieuwing
- Coach voor leidinggevenden binnen het Rijk

Mevrouw dr. E. van den Berg

Mevrouw Van den Berg is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van leren en innoveren. Mevrouw Van den Berg is sinds 2002 lector Leren van leraren met ICT bij het lectoraat Rich Media & Teacher Learning van Hogeschool Saxion. Haar onderzoek richt zich op het leren van leraren met behulp van ICT. Daarbij vormt de koppeling tussen theorie en praktijk de belangrijkste pijler. Als academic director van de masteropleiding Leren & Innoveren is zij inhoudelijk verantwoordelijk voor deze master. Mevrouw Van den Berg is daarnaast lid van de Raad van Toezicht van de stichting Attendiz. Attendiz verzorgt begeleiding en onderwijs aan leerlingen met een of meerdere beperkingen. Ellen is hoofdredacteur geweest van het Tijdschrift voor Lerarenopleiders en is reviewer voor verschillende internationale wetenschappelijke tijdschriften. Zij is lid van de Wetenschappelijke Raad van SURF (ICT-samenwerkingsorganisatie van het hoger onderwijs en onderzoek) en de adviesraad van SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling). Mevrouw Van den Berg combineerde gedurende 10 jaar haar lectoraat met de functie van universitair hoofddocent aan de Universiteit Twente. Zij doceerde diverse vakken op het gebied van onderwijskunde en ontwerpmethodologie, begeleidde dissertatieonderzoek en leidde diverse ICT-onderzoeksprojecten. Tevens was zij lid van het dagelijks bestuur van de vakgroep Curriculumtechnologie en lid, en later voorzitter, van de faculteitsraad Toegepaste Onderwijskunde.

Mevrouw drs. G.M. Klerks

Mevrouw Klerks is ingezet als NQA-auditor. Zij heeft vanuit verschillende functies en perspectieven ruime ervaring opgedaan met het (functioneren van het) hoger onderwijs. Zo was zij onder meer managementtrainee, studieadviseur/beleidsadviseur en beleidsmedewerker onderwijs bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Voordat zij bij NQA in dienst kwam, heeft mevrouw Klerks als projectleider/secretaris bij Quality Assurance Netherlands Universities (QANU) in Utrecht gewerkt. Vanuit die functie heeft zij onderwijs- en onderzoeksvisitaties bij universiteiten begeleid. Inmiddels heeft zij ruime ervaring opgebouwd met onderwijsvisitaties (bachelor en master) en onderzoeksvisitaties in het WO en HBO, zowel in de Nederlandse als in de Engelse taal. In april 2012 heeft zij deelgenomen aan de NVAO-training en zij is sindsdien gecertificeerd secretaris. In 2015 heeft zij deelgenomen aan de ECA training *for internationalisation*.

Bijlage 4 Onafhankelijkheidsverklaringen commissieleden

Netherlands Quality Agency

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Verklaring van onafhankelijkheid (visitatie)

Ondergetekende: .....

Ellen van... den Berg.....

Lid van het visitatiepanel van de onderzoekseenheid....

Kwaliteit van Leren.....

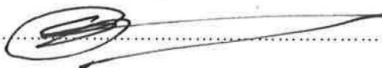
Visitatiedatum:

21 november 2016.....

Verklaart hierbij geen relaties of banden, privé noch zakelijk, te onderhouden met de hierboven genoemde onderzoekseenheid noch met de hogeschool en zulke relaties (die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van het lectoraat ten positieve of ten negatieve kunnen beïnvloeden) de afgelopen vijf jaar met de te beoordelen onderzoekseenheid en de afgelopen twee jaar met de hogeschool niet te hebben gehad. Deze beperking sluit evenwel niet uit dat er sprake kan zijn van algemene afstandelijke vrijblijvende collegiale contacten zoals die in de beroepspraktijk en het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Meer concreet betekent dit in ieder geval dat:

- Het panellid niet heeft deelgenomen aan de onderzoeks- en adviesactiviteiten van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen gezamenlijke publicaties heeft verzorgd met de lector en/of de medewerker(s) van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen zitting heeft gehad in adviesraden of evaluatiecommissies van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen (onderzoeks)opdracht(en) heeft gegeven aan de onderzoekseenheid of activiteiten van de onderzoekseenheid heeft gesubsidieerd;
- Het panellid geen promotor mag zijn van leden van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen persoonlijke relatie (familie, vriendschappelijk of persoonlijk conflict) heeft met de leden van de onderzoekseenheid;
- Er ten tijde van de visitatie geen (beoogde) hiërarchische relatie mag bestaan tussen het panellid en:
  - o de lector;
  - o de medewerkers van de kenniskring;
  - o de overige gespreksgenoten van het visitatiepanel tijdens de visitatiedag;
  - o de overige visitatiepanelleden.

Naam: Ellen van den Berg

Verklaring van onafhankelijkheid (visitatie)

Ondergetekende: Professor Jules Pieters

Lid van het visitatiepanel van de onderzoekseenheid Kenniscentrum Kwaliteit van Lereren
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Visitatiedatum: 21 november 2016

Verklaart hierbij geen relaties of banden, privé noch zakelijk, te onderhouden met de hierboven genoemde onderzoekseenheid noch met de hogeschool en zulke relaties (die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van het lectoraat ten positieve of ten negatieve kunnen beïnvloeden) de afgelopen vijf jaar met de te beoordelen onderzoekseenheid en de afgelopen twee jaar met de hogeschool niet te hebben gehad. Deze beperking sluit evenwel niet uit dat er sprake kan zijn van algemene afstandelijke vrijblijvende collegiale contacten zoals die in de beroepspraktijk en het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Meer concreet betekent dit in ieder geval dat:

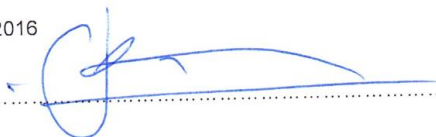
- Het panellid niet heeft deelgenomen aan de onderzoeks- en adviesactiviteiten van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen gezamenlijke publicaties heeft verzorgd met de lector en/of de medewerker(s) van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen zitting heeft gehad in adviesraden of evaluatiecommissies van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen (onderzoeks)opdracht(en) heeft gegeven aan de onderzoekseenheid of activiteiten van de onderzoekseenheid heeft gesubsidieerd;
- Het panellid geen promotor mag zijn van leden van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen persoonlijke relatie (familie, vriendschappelijk of persoonlijk conflict) heeft met de leden van de onderzoekseenheid;
- Er ten tijde van de visitatie geen (beoogde) hiërarchische relatie mag bestaan tussen het panellid en:
  - o de lector;
  - o de medewerkers van de kenniskring;
  - o de overige gespreksgenoten van het visitatiepanel tijdens de visitatiedag;
  - o de overige visitatiepanelleden.

Naam: Jules Pieters

Geboortedatum: 8 oktober 1947

Datum: Enschede, 9 juni 2016

Handtekening: .....

Verklaring van onafhankelijkheid (visitatie)

Ondergetekende: J. Noordijk

Lid van het visitatiepanel van de onderzoekseenheid.....

Visitatie datum: 21 - 11 - 2016

Verklaart hierbij geen relaties of banden, privé noch zakelijk, te onderhouden met de hierboven genoemde onderzoekseenheid noch met de hogeschool en zulke relaties (die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van het lectoraat ten positieve of ten negatieve kunnen beïnvloeden) de afgelopen vijf jaar met de te beoordelen onderzoekseenheid en de afgelopen twee jaar met de hogeschool niet te hebben gehad. Deze beperking sluit evenwel niet uit dat er sprake kan zijn van algemene afstandelijke vrijblijvende collegiale contacten zoals die in de beroepspraktijk en het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Meer concreet betekent dit in ieder geval dat:

- Het panellid niet heeft deelgenomen aan de onderzoeks- en adviesactiviteiten van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen gezamenlijke publicaties heeft verzorgd met de lector en/of de medewerker(s) van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen zitting heeft gehad in adviesraden of evaluatiecommissies van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen (onderzoeks)opdracht(en) heeft gegeven aan de onderzoekseenheid of activiteiten van de onderzoekseenheid heeft gesubsidieerd;
- Het panellid geen promotor mag zijn van leden van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen persoonlijke relatie (familie, vriendschappelijk of persoonlijk conflict) heeft met de leden van de onderzoekseenheid;
- Er ten tijde van de visitatie geen (beoogde) hiërarchische relatie mag bestaan tussen het panellid en:
  - o de lector;
  - o de medewerkers van de kenniskring;
  - o de overige gespreksgenoten van het visitatiepanel tijdens de visitatiedag;
  - o de overige visitatiepanelleden.

Naam: Jeanette NoordijkGeboortedatum: 13 - 10 - 1952Datum: 7 juni 2016Handtekening:

Verklaring van onafhankelijkheid (visitatie)

Ondergetekende: ..... mevrouw drs. G. M. Klerks

Lid van het visitatiepanel van de onderzoekseenheid.... Kenniscentrum Kwaliteit van Leren..

Visitatiedatum: ..... 21 november 2016

Verklaart hierbij geen relaties of banden, privé noch zakelijk, te onderhouden met de hierboven genoemde onderzoekseenheid noch met de hogeschool en zulke relaties (die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van het lectoraat ten positieve of ten negatieve kunnen beïnvloeden) de afgelopen vijf jaar met de te beoordelen onderzoekseenheid en de afgelopen twee jaar met de hogeschool niet te hebben gehad. Deze beperking sluit evenwel niet uit dat er sprake kan zijn van algemene afstandelijke vrijblijvende collegiale contacten zoals die in de beroepspraktijk en het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Meer concreet betekent dit in ieder geval dat:

- Het panellid niet heeft deelgenomen aan de onderzoeks- en adviesactiviteiten van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen gezamenlijke publicaties heeft verzorgd met de lector en/of de medewerker(s) van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen zitting heeft gehad in adviesraden of evaluatiecommissies van de betreffende onderzoekseenheid;
- Het panellid geen (onderzoeks)opdracht(en) heeft gegeven aan de onderzoekseenheid of activiteiten van de onderzoekseenheid heeft gesubsidieerd;
- Het panellid geen promotor mag zijn van leden van de onderzoekseenheid;
- Het panellid geen persoonlijke relatie (familie, vriendschappelijk of persoonlijk conflict) heeft met de leden van de onderzoekseenheid;
- Er ten tijde van de visitatie geen (beoogde) hiërarchische relatie mag bestaan tussen het panellid en:
  - o de lector;
  - o de medewerkers van de kenniskring;
  - o de overige gespreksgenoten van het visitatiepanel tijdens de visitatiedag;
  - o de overige visitatiepanelleden.

Naam: ..... mevrouw drs. G.M. Klerks

Geboortedatum: 28-7-1972

Datum: 6 juli 2016

Handtekening: G.M. Klerks